

Cystisk fibros, förr, nu och i framtiden

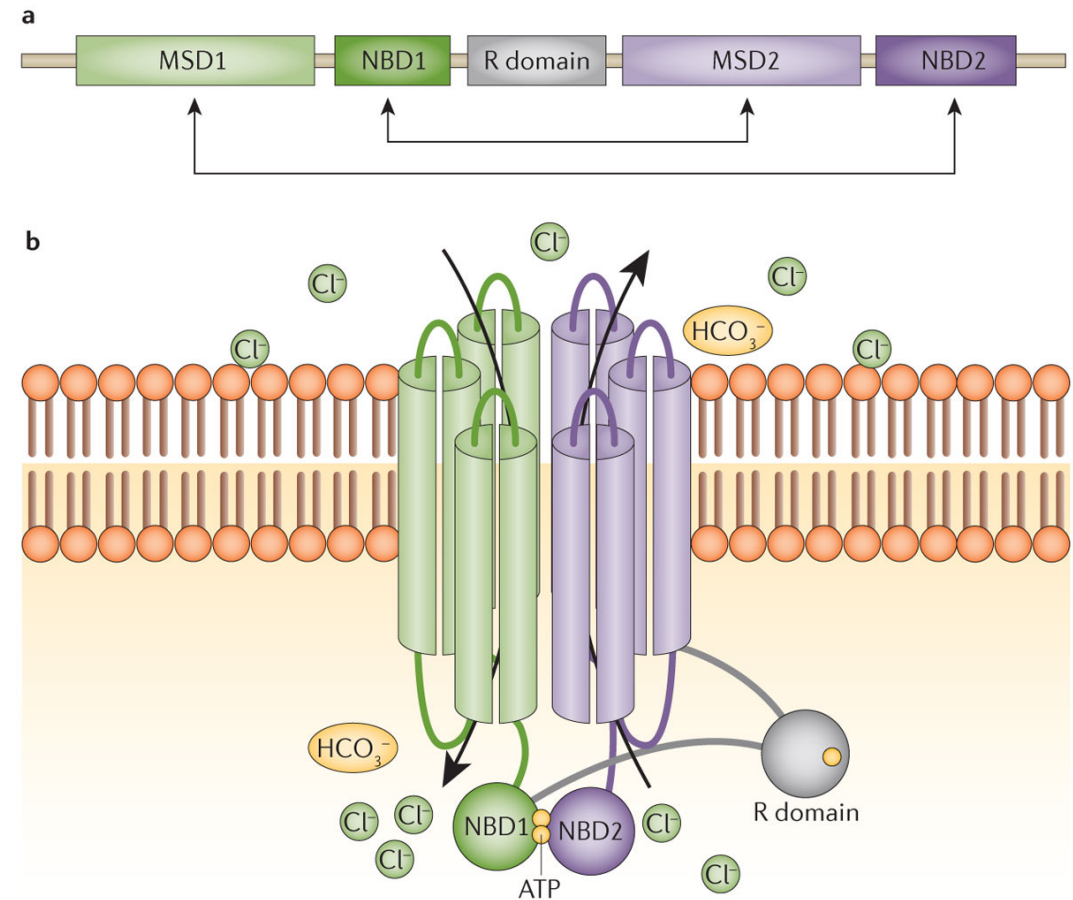

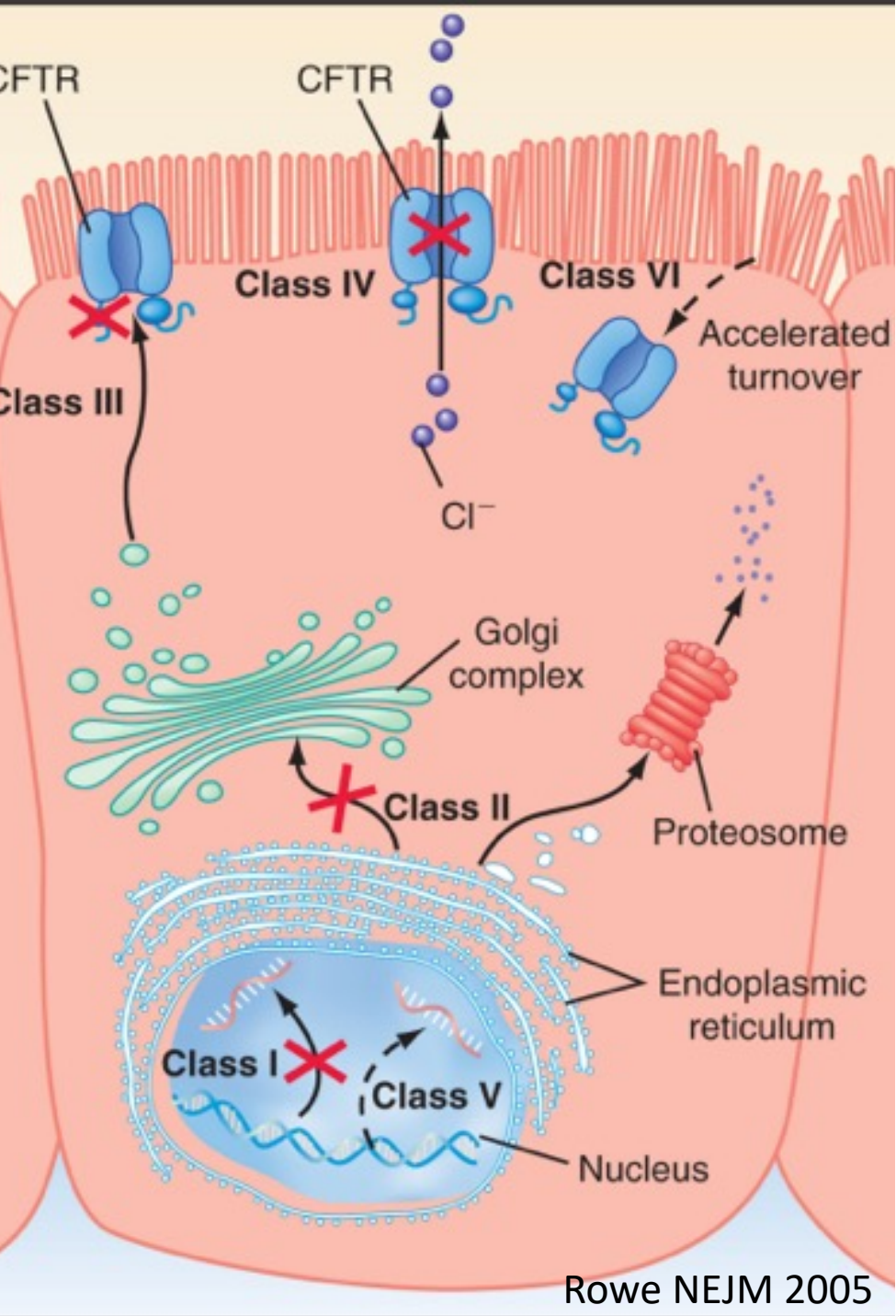
Marita Gilljam

CF-mottagningen, Lungmedicin
Sahlgrenska Universitetssjukhuset

Cystisk Fibrosis Transmembrane conductance Regulator (CFTR)

- Autosomt recessivt ärftlig
- Progressiv sjukdom
- Variationer i **CFTR** genen
- Fel på saltkanalen **CFTR**
- Kroppens gångsystem
- Symtom från flera organ
- Ca 770 pmCF i Sverige

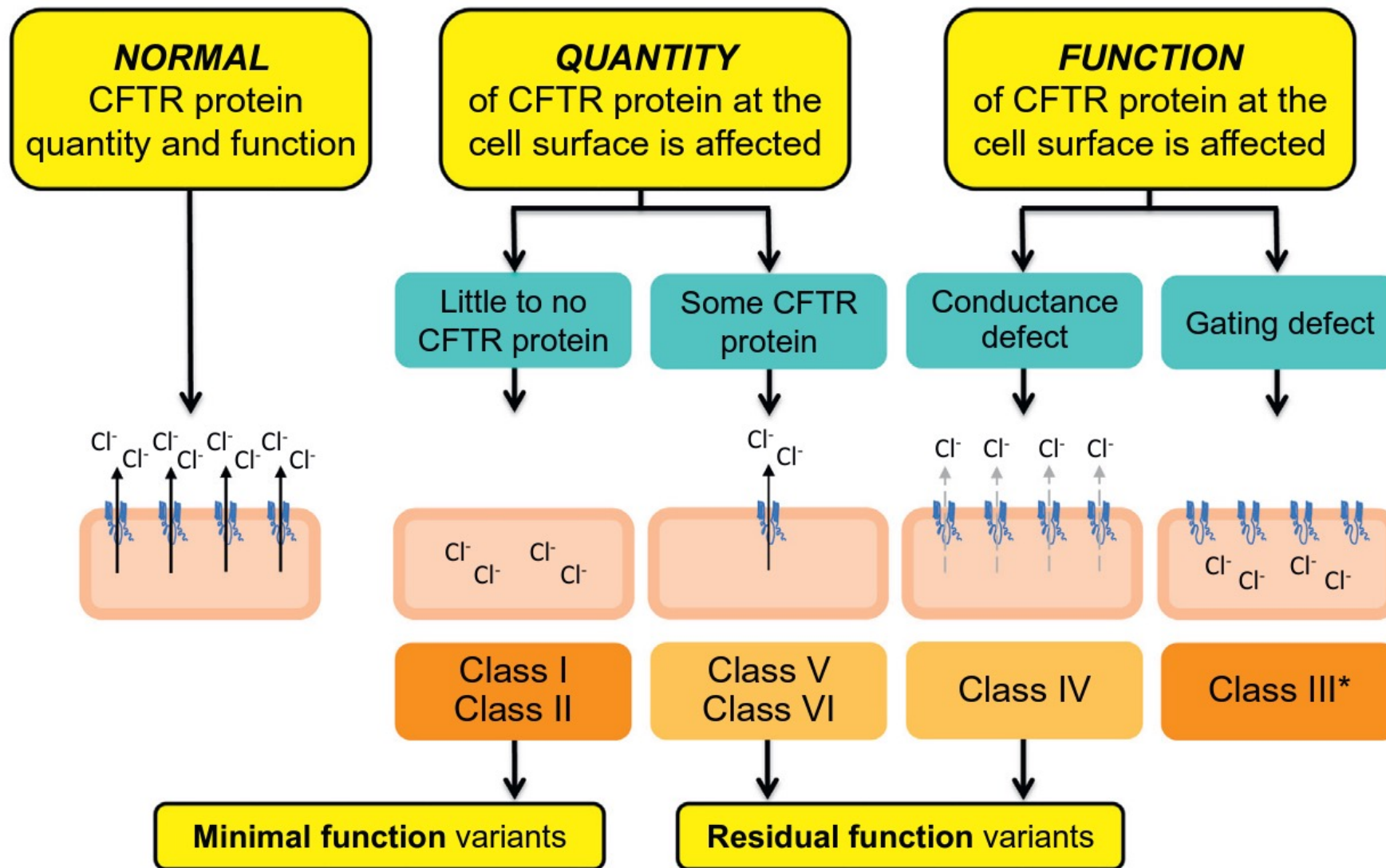

Funktionsklasser CFTR

1. Inget CFTR protein bildas
2. CFTR bildas inte färdigt/når inte cellytan
3. CFTR når ytan men saltkanalen fungerar inte
4. CFTR når cellytan men funktionen är nedsatt
5. Korrekt CFTR finns i cellytan men i för liten mängd
6. CFTR finns i cellytan men är instabilt och bryts ner snabbt
-
7. (klass 0) Inget mRNA

Classification of *CFTR* variants

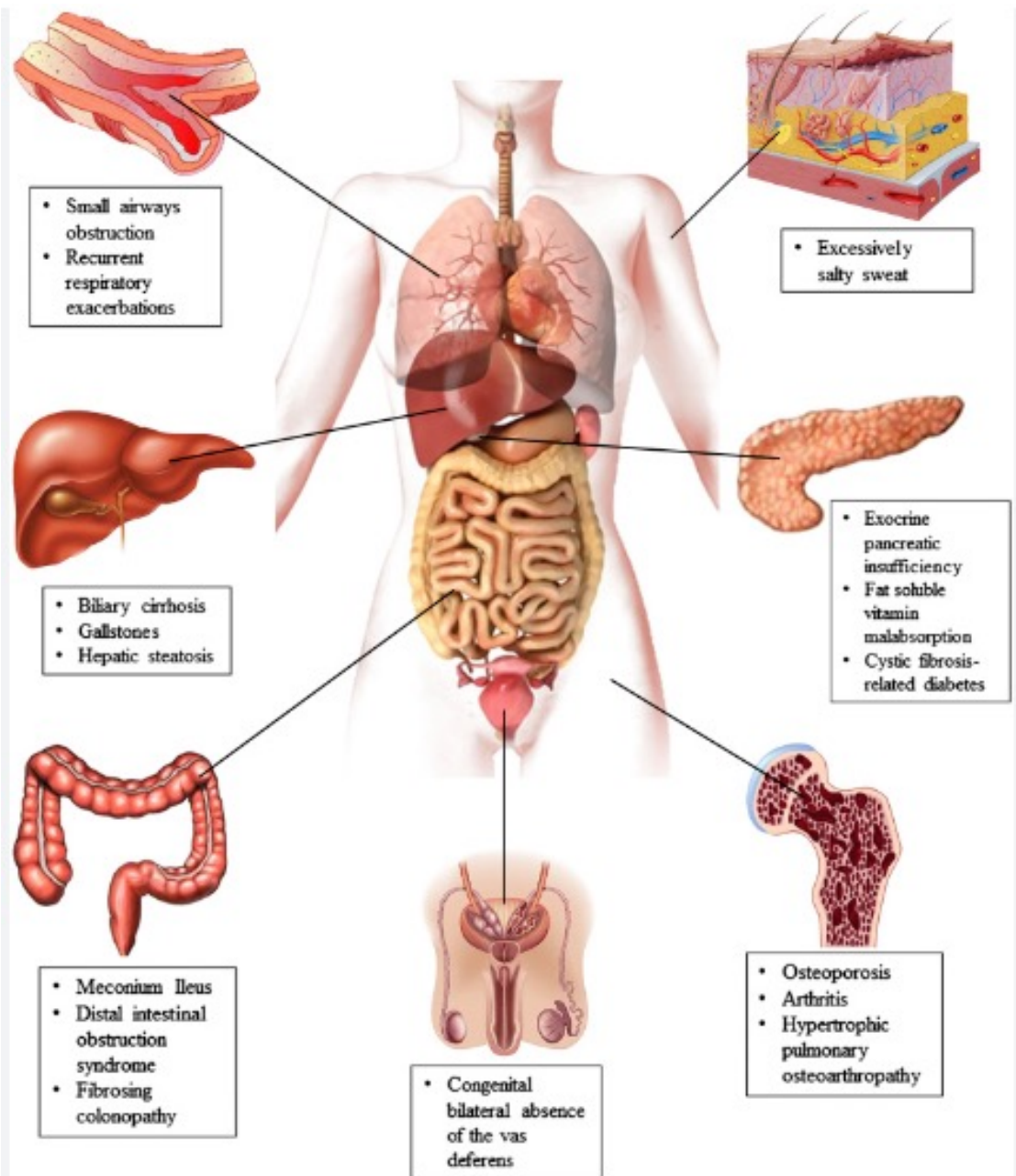

Foil et.al. JCF 2019

MF

RF

G

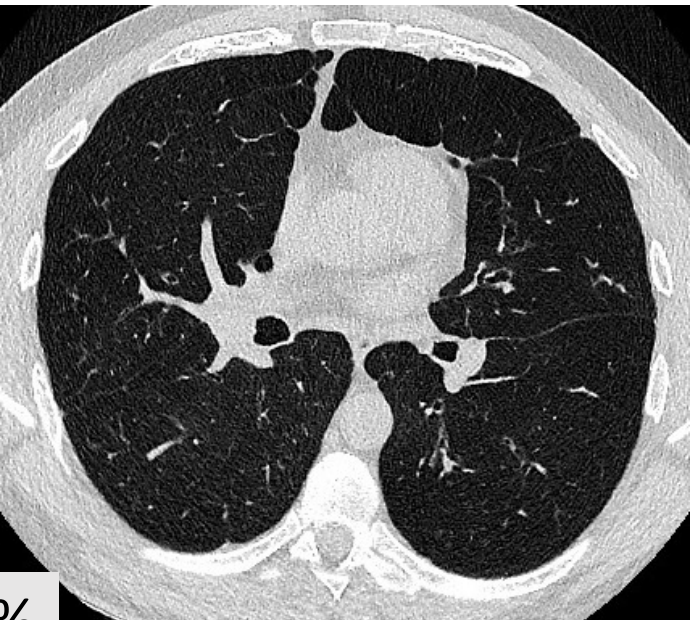
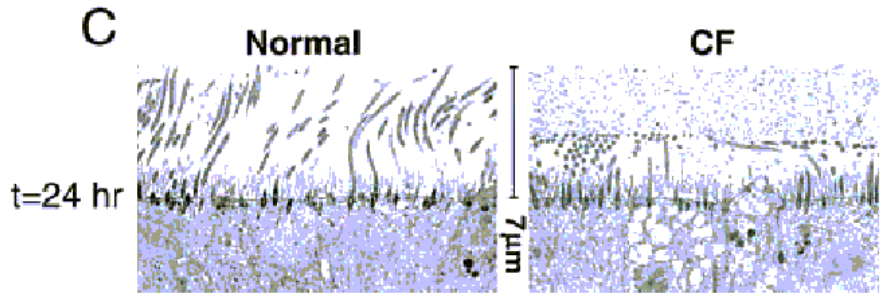

CFTR

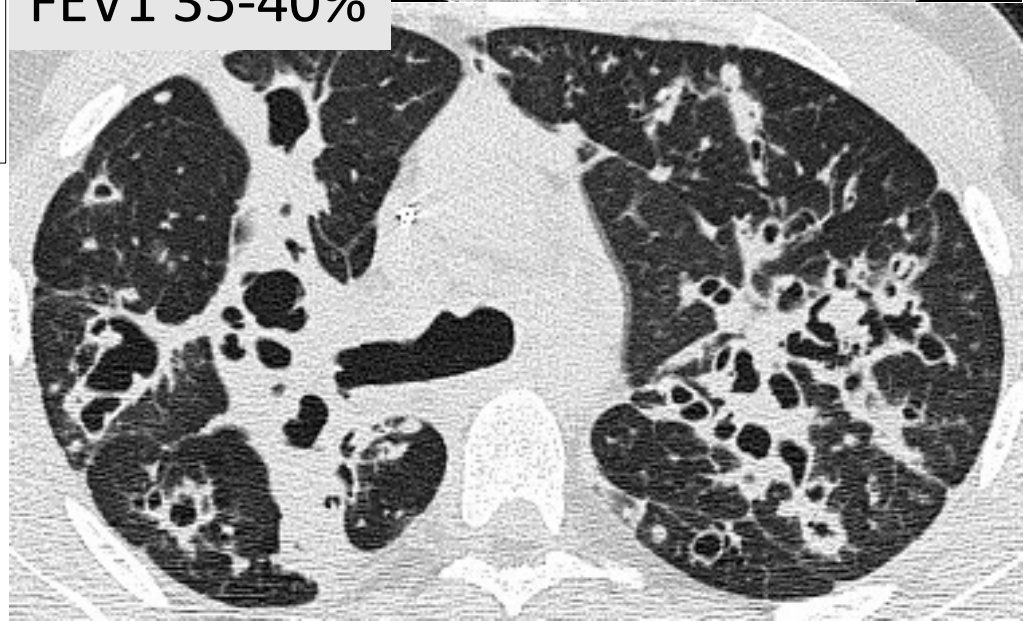
I **epitelvävnad rik på mucus** (luftvägar, GI, reprod) ->ändrad mängd och sammansättning av makromolekyler -> obstruktion av gångar och destruktion av vävnad.

Gångars längd och slingrighet ->grad av förändringar

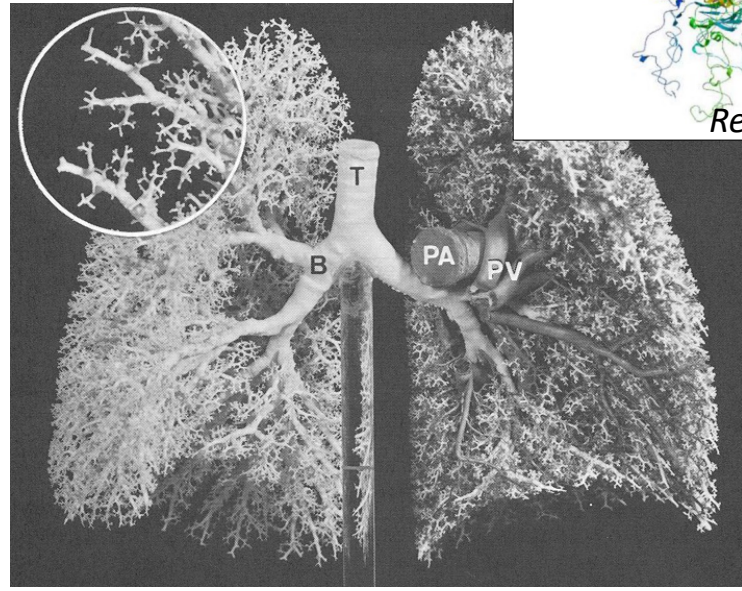
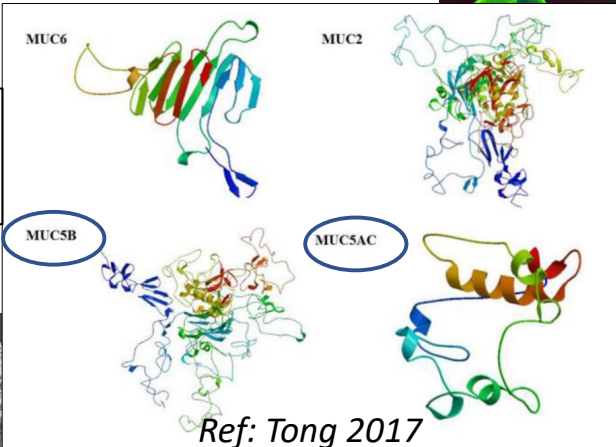
CFTR i andra epitelceller (njuror, svettkörtlar) och andra celler (hjärta, hjärna), utan motsvarande patologi

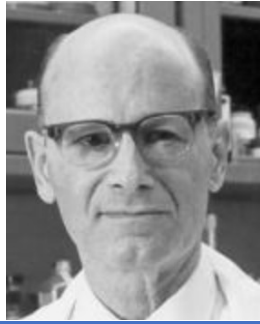

FEV1 35-40%

MUC 5B (submukösa körtlar)
MUC 5AC (bägarceller)

Några milstolpar		År	Median överlevnad
"Cystic fibrosis of the pancreas"	Andersen	1938	6 mån
Pankreas enzymer		1940-talet	
Penicillin po, inhal		Slutet 40-talet	
Salt svett	Di Sant Agnese	1950-53	1 år
Bredspektrumantibiotika		1950-talet	
Diagnostiskt svetttest	Gibson/Cooke	1959	
Colistin, aminoglykosider		1960-talet	10 år
Defekt kloridtransport	Quinton	1981	
CF genen identifierad	Tsui/Collins/Riordan	1989	25 år
CFF-TDN: läkemedel till patienterna!		1998-2000	
Ivakaftor		2012	
Elexa/teza/iva		2020-22	50 år o ökande

Stimulering, insamling och analys av svett

Pilokarpin jontofores, Gibson, Macroduct

Förbättrad vård, Sverige

Multidisciplinär vård

Sköterska, läkare, dietist, fysioterapeut, psykolog, kurator, administration

Centraliserad vård

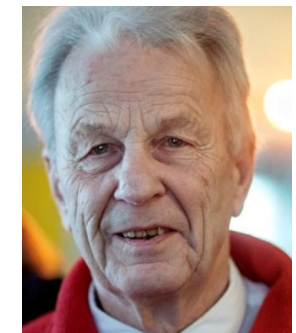
Samarbeten: hemorten, barn-vuxen, lab-klinik-diagnostik, patientförening

Fysisk träning

Intravenös antibiotika i hemmet

Kost, vitaminer, essentiella fettsyror

European Cystic Fibrosis Society (ECFS), möte i Sthlm 1970

➤ [Lancet](#). 1988 Jul 23;2(8604):192-4. doi: 10.1016/s0140-6736(88)92290-8.

Heart-lung transplantation for cystic fibrosis

J Scott ¹, T Higenbottam, J Hutter, M Hodson, S Stewart, A Penketh, J Wallwork

➤ [J Heart Transplant](#). 1990 Sep-Oct;9(5):459-66; discussion 466-7.

Heart-lung transplantation for cystic fibrosis and subsequent domino heart transplantation

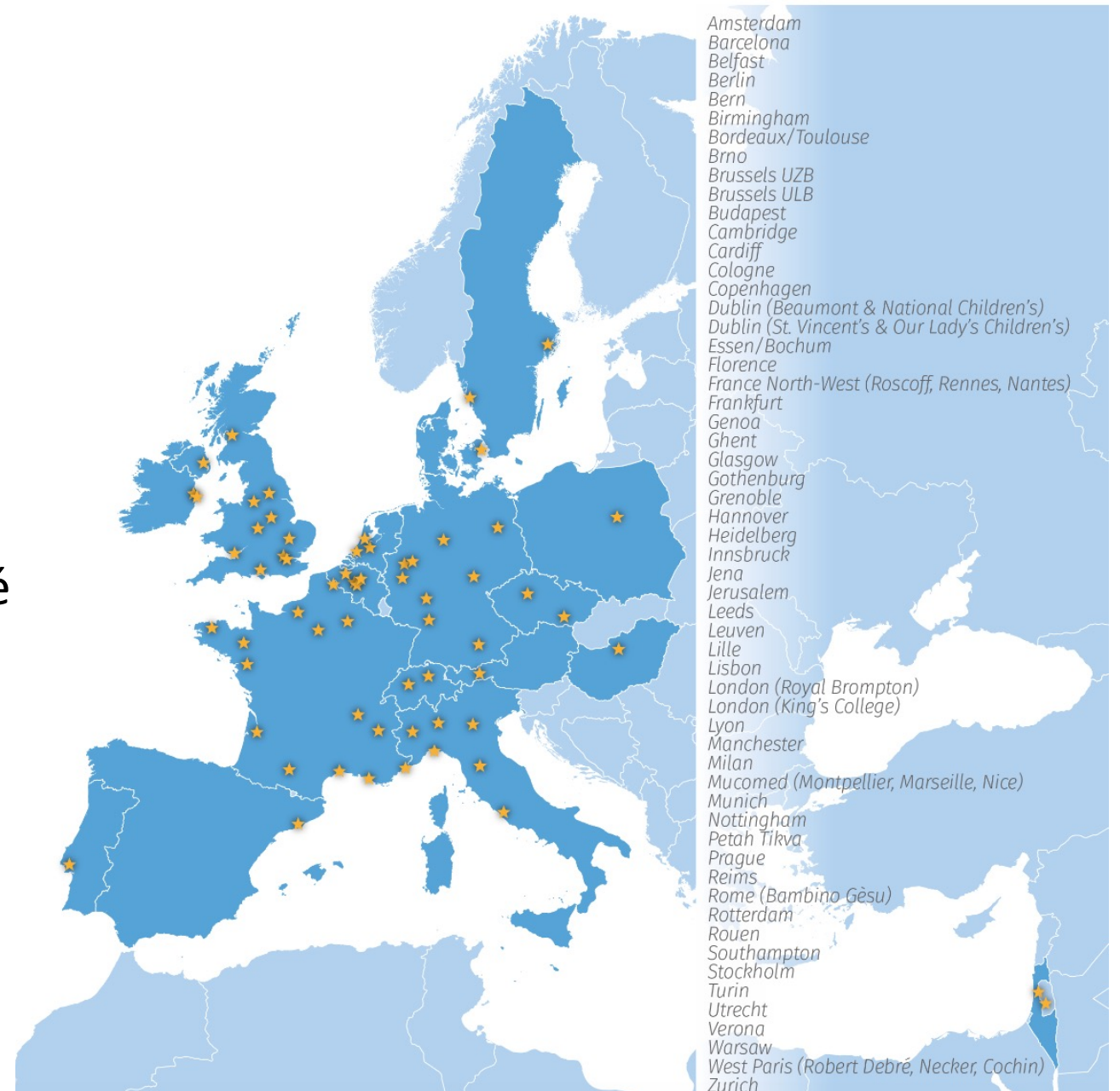
M H Yacoub ¹, N R Banner, A Khaghani, M Fitzgerald, B Madden, V Tsang, R Radley-Smith, M Hodson

European Cystic Fibrosis Society- Clinical Trial Network (ECFS-CTN)

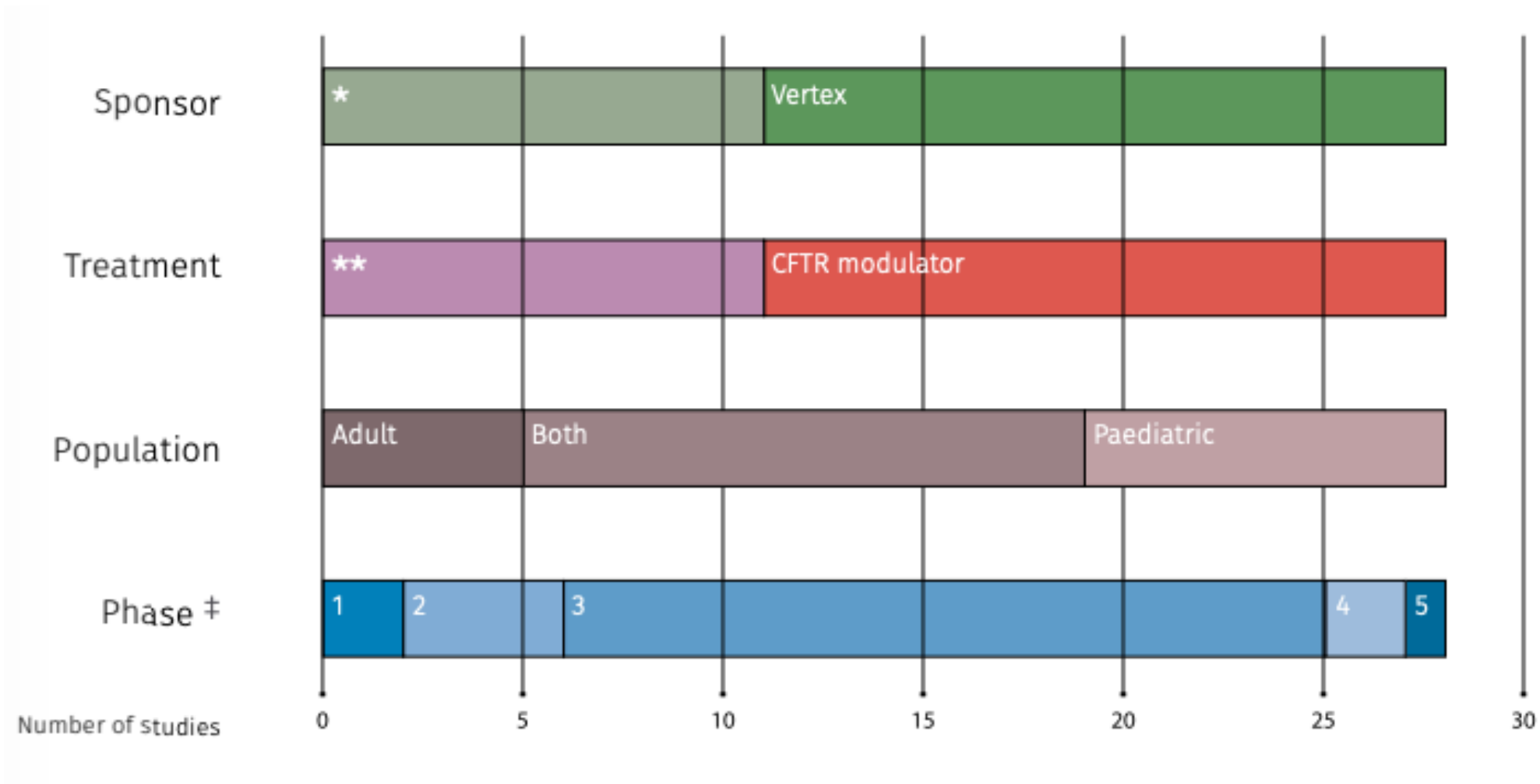
Start 2008. Initiativ ECFS och CF-Europé
Samarbete TDN
57 centra i 17 länder

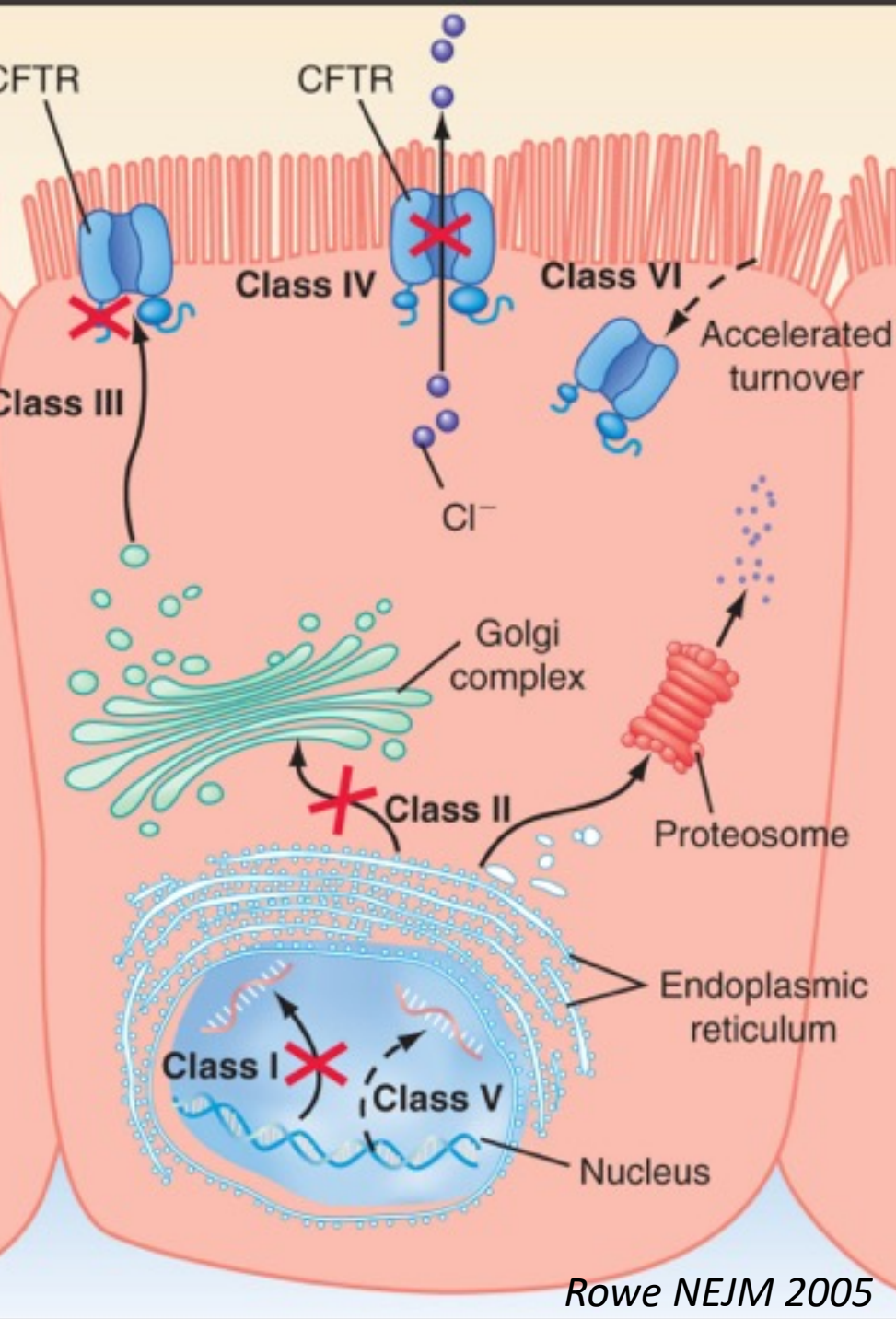
21 500 patienter

Nya läkemedel för CF!
Gemensamma studier för CF!

Nov 2020-Nov 2021: 28 studier, 529 patienter, 3/4 vuxna

Rowe NEJM 2005

CFTRm: ökar mängden normalt CFTR i cellens yta

"Potentiators"
"Correctors"

ivacaftor (Kalydeco), tas x2
lumacaftor, tas x2,
tezacaftor, elexacaftor, tas x1

Läkemedel

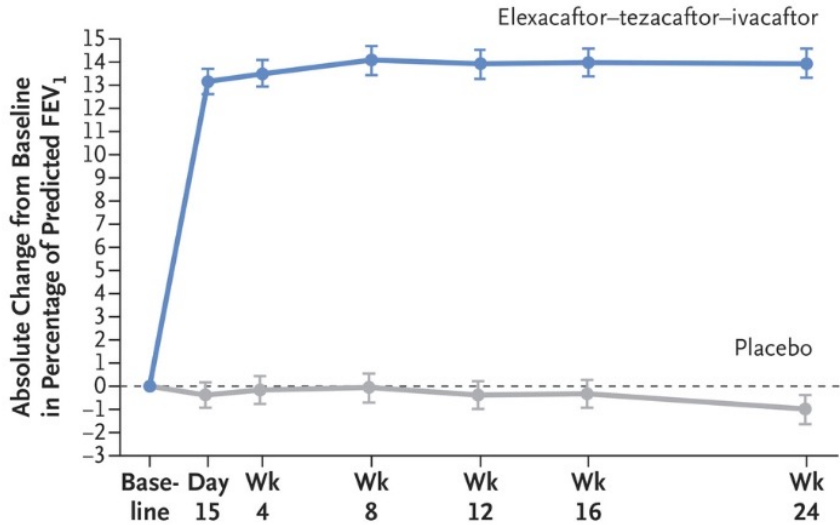
- Kalydeco G, >4 mån
- Orkambi F508del/F508del, >2 år
- Symkevi + Kalydeco F/F, F/RF
- Kaftrio + Kalydeco minst en F508del, >6 år

CFTRm finns nu för ca 90% av patientpopulationen

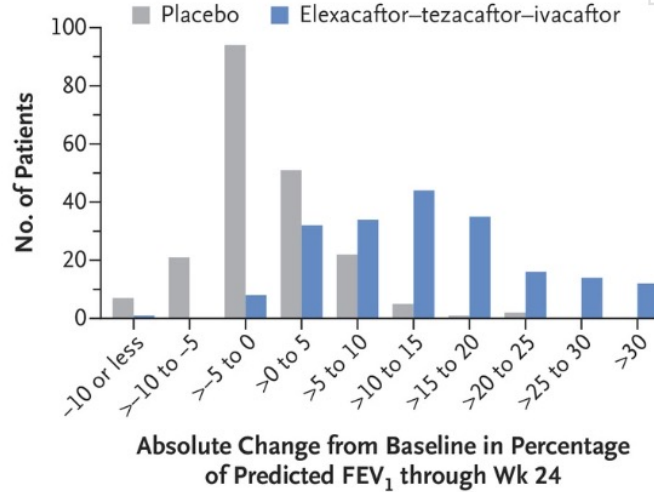
Elexacaftor-Tezacaftor-Ivacaftor for Cystic Fibrosis with a single Phe508del Allele

Middleton et al, NEJM, Nov, 2019

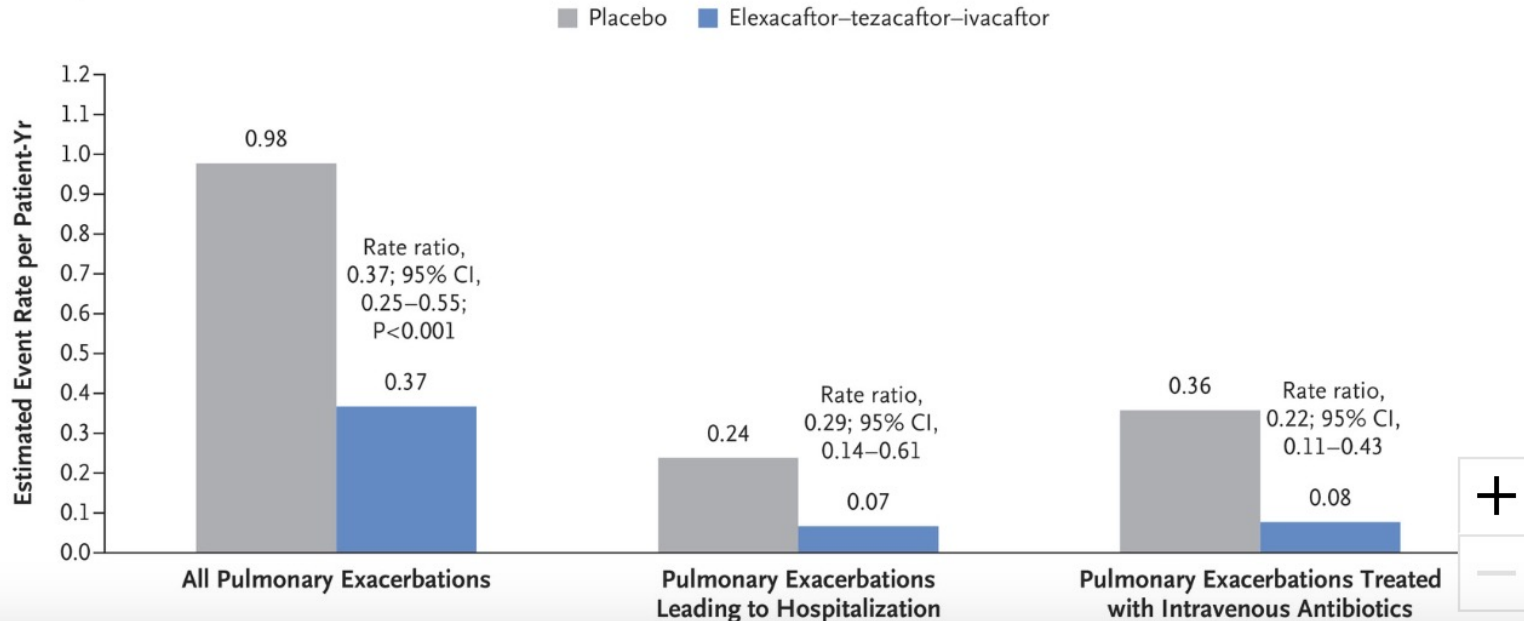
A Percentage of Predicted FEV₁, According to Visit

B Individual Responses with Respect to Percentage of Predicted FEV₁

C Pulmonary Exacerbations

Resultat 24 veckor

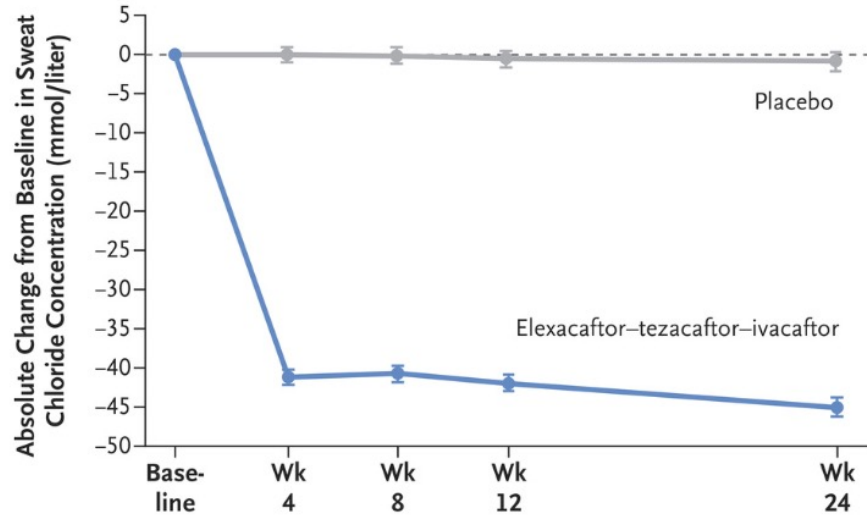
FEV₁pp: 13,9% förbättring

Minskade exacerbationer, sjukhusinläggningar och iv antibiotika

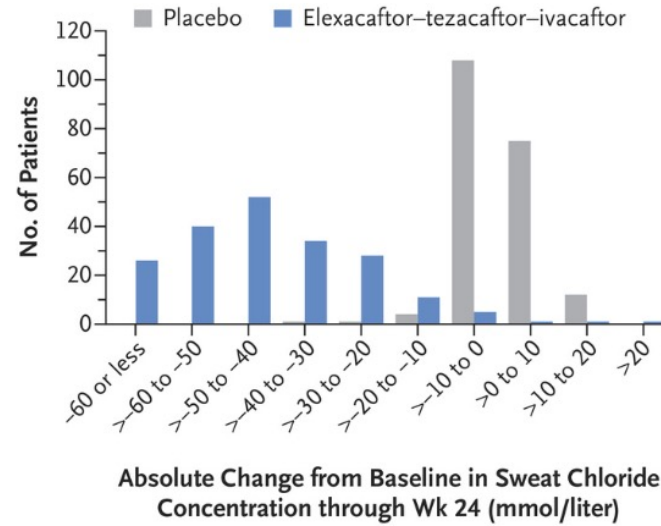
2% avbröt studien

Milda/måttliga biverkningar

A Sweat Chloride Concentration, According to Visit

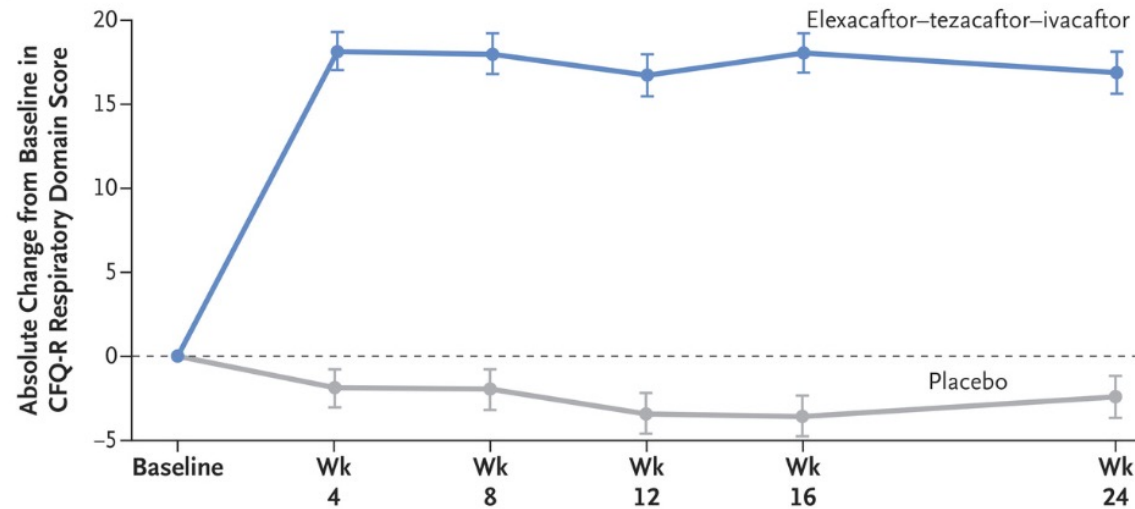
B Individual Responses with Respect to Sweat Chloride Concentration

Elexacaftor-Tezacaftor-Ivacaftor for Cystic Fibrosis with a single Phe508del Allele

Middleton et al, NEJM, Nov, 2019

C CFQ-R Respiratory Domain Score

Resultat 24 veckor

Svettklorider ner 42,2 mmol
(102,3 vid start)

CFQ-R Resp ökar 17,5
(min.clin.import.diff 4p)

Kaftrio i CUP program 2020, kan förskrivas 1/12 2022

Jag **kan andas**, jag behöver inte sträcka mig efter inhalatorn det första jag gör på morgonen

Jag har nästan **inget slem, ingen hosta** och kan ta djupa andetag

Jag sover på nätterna och har sådan **energi** på dagarna

Jag vågar planera för en **framtid** med skola, arbete och familj

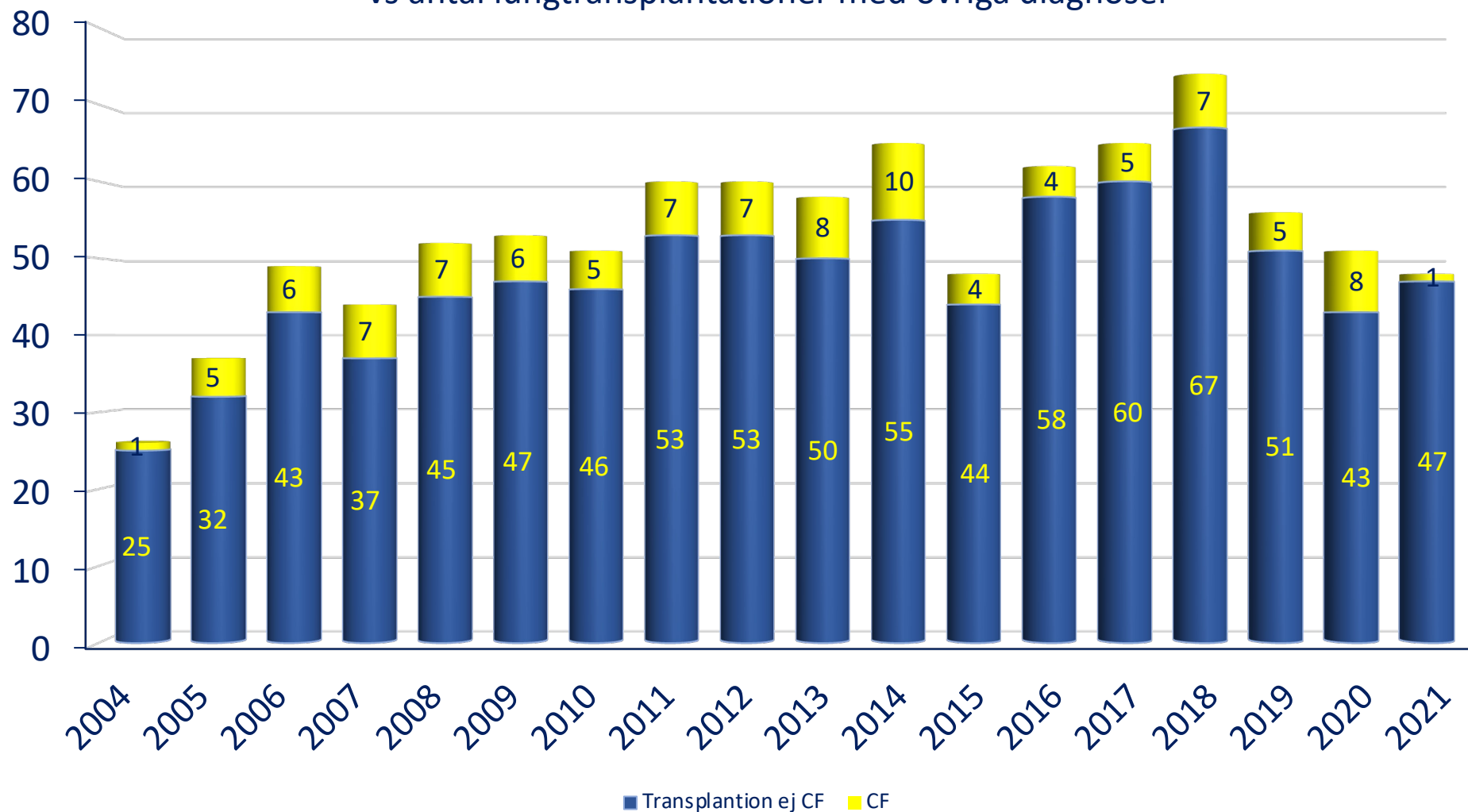
Måste kanske börja tänka på pensionen

Jag **går upp i vikt**, nästan för mycket

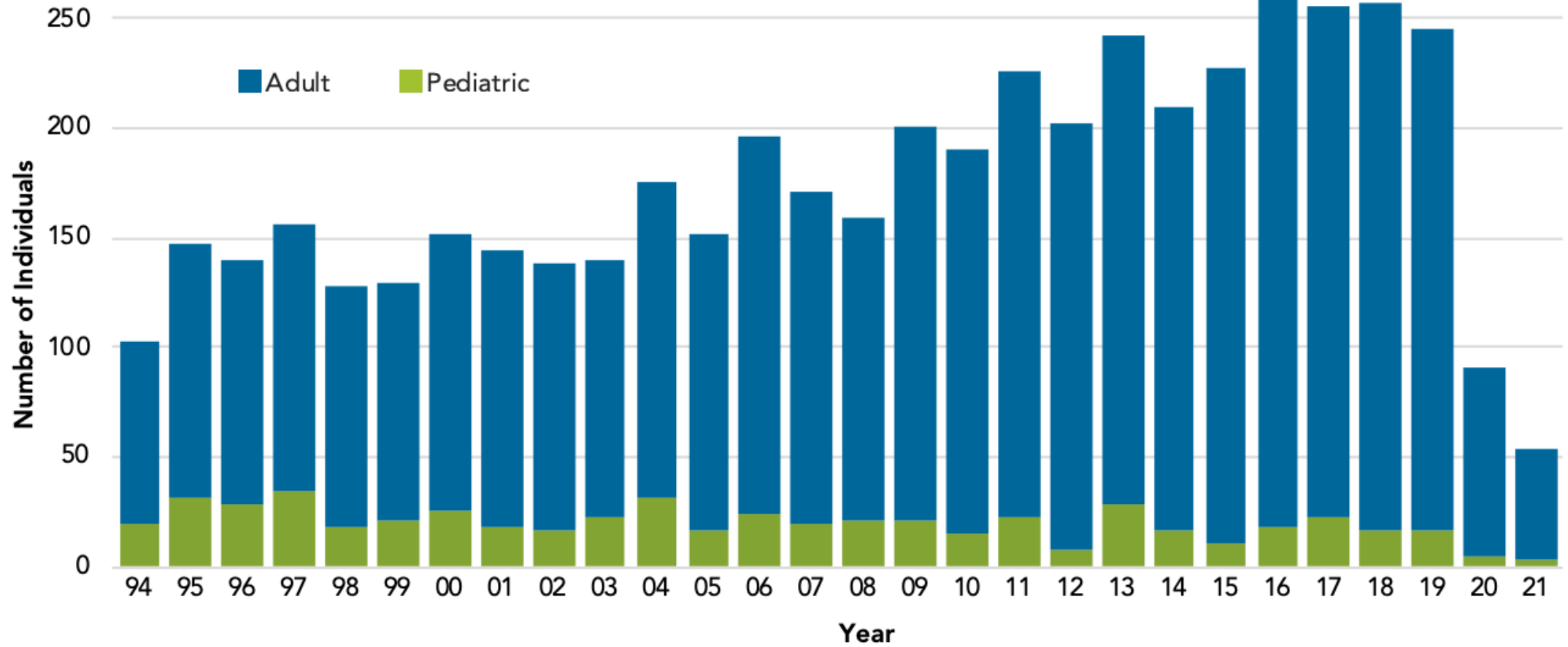
Jag kan läsa sagor för barnen utan att stoppas av hostattacker

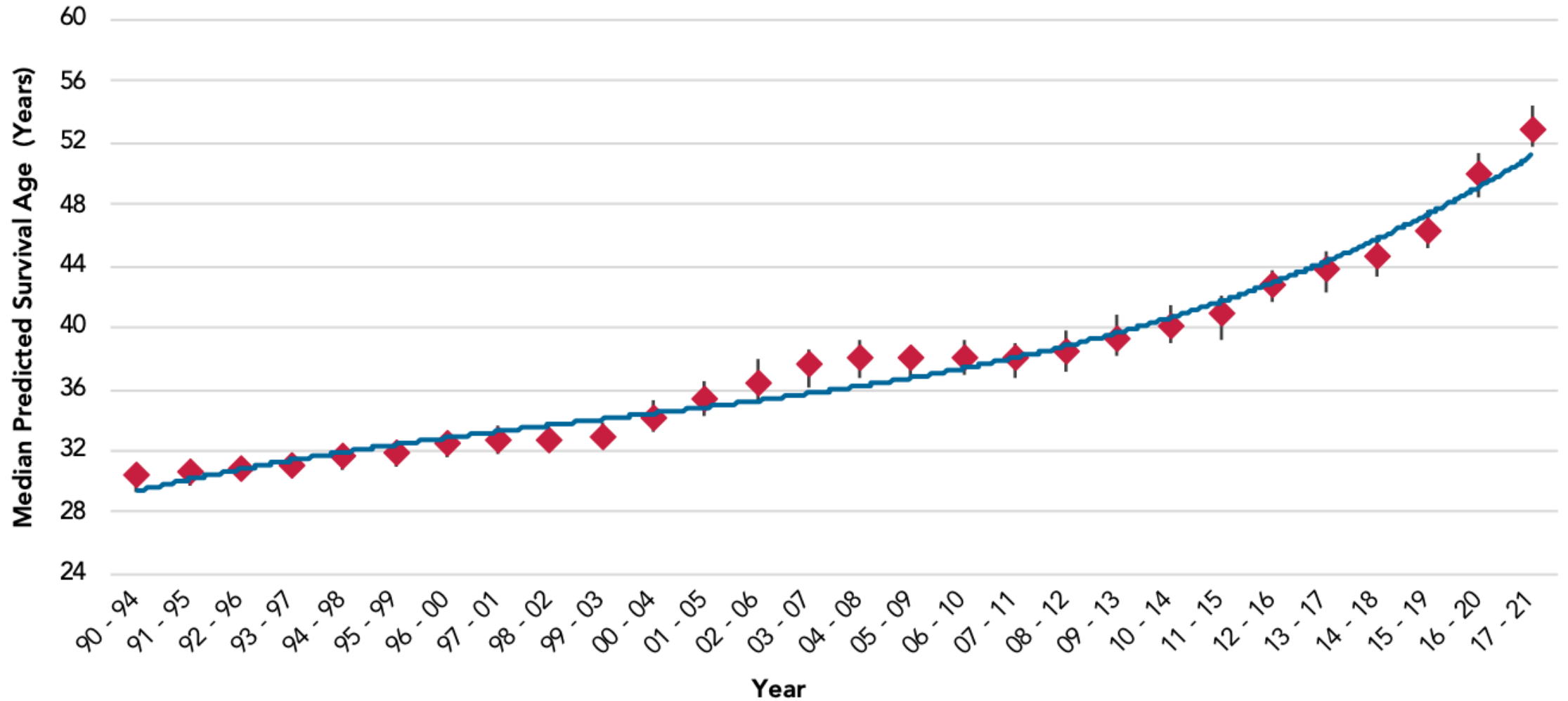
Antal lungtransplantationer i Sverige per år med diagnos Cystisk fibros (CF)
vs antal lungtransplantationer med övriga diagnoser

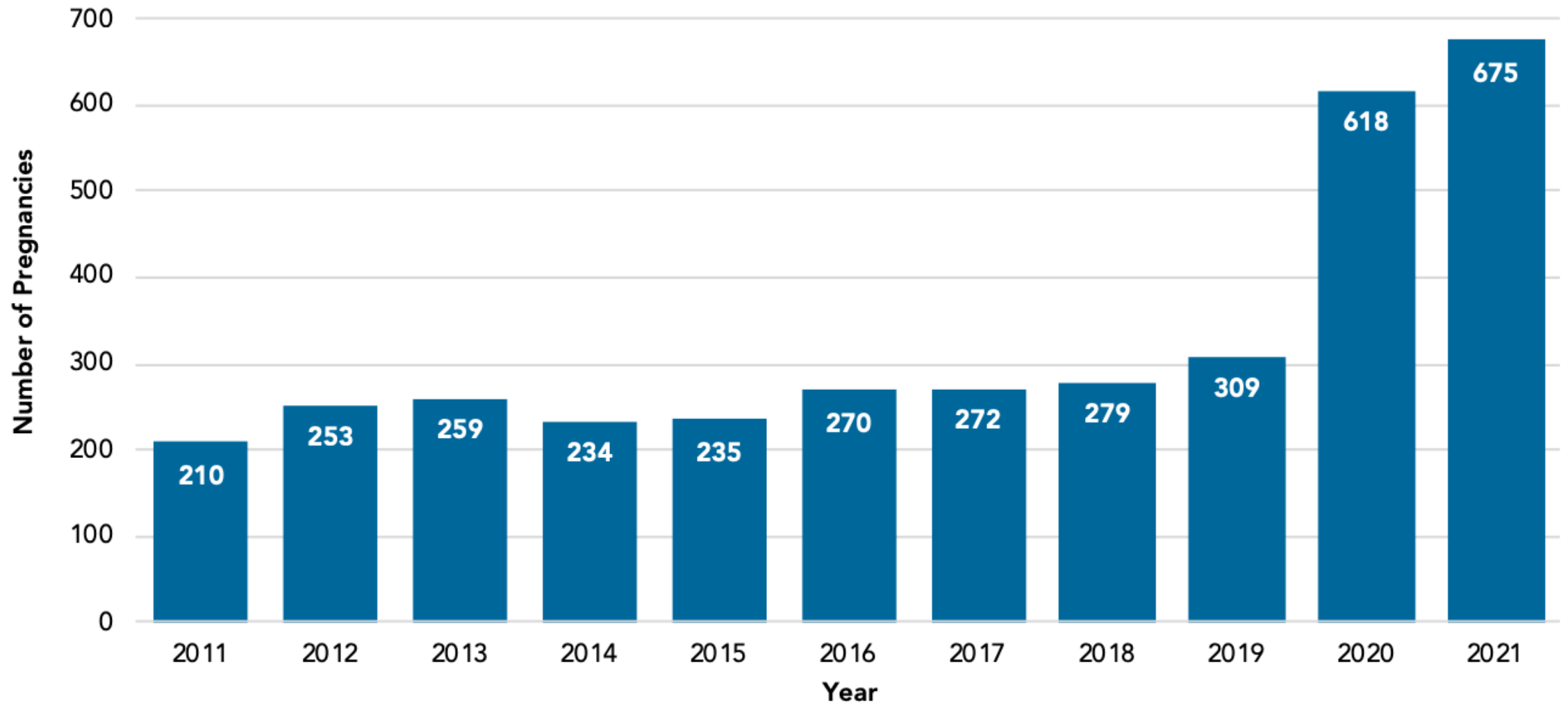
Number of Individuals Receiving a Lung Transplant, 1994-2021

Median Predicted Survival Age, 1990–2021 In Five Year Increments

Number of Pregnancies in Women 14 to 45 Years with CF, 2011–2021

Biverkningar och problem

Initialt ökade slemmängder

Huvudvärk

Leverpåverkan

Utslag

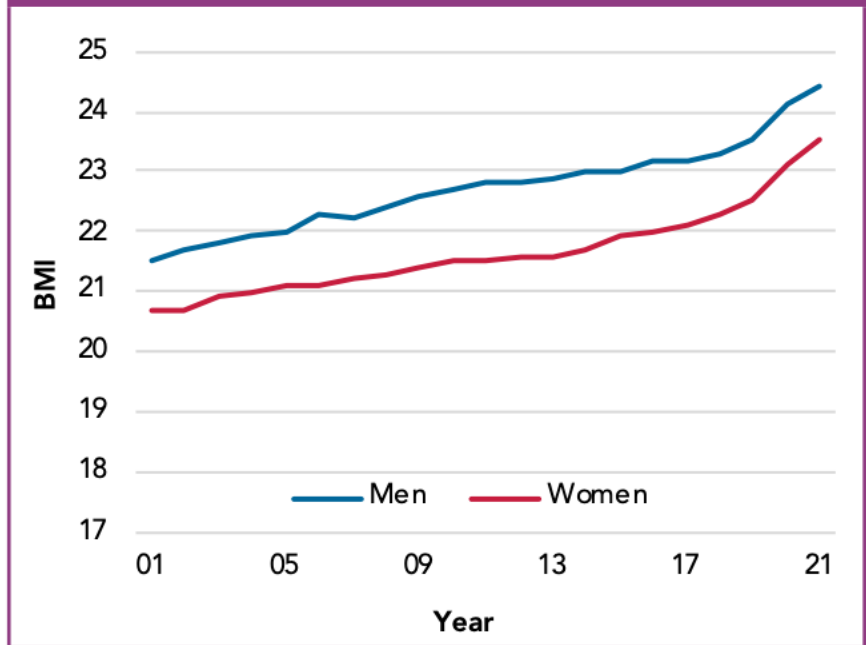
Humörförändring

Buksmärtor/diarré/DIOS

Viktuppgång

Läkemedelsinteraktioner, ex svamp-LM

Median BMI Values for Adults 20 Years and Older, 2001-2021

CFF Patient Registry, Annual Report 2021

Om ej indikation för Kaftrio

FDA har godkänt ytterligare 177 mutationer på in vitro data.

Kliniska studier pågår

CUP Frankrike: Burgel *Eur Respir J* 2023; in press

84 pmCF, effekt hos 54%, varav hälften med ej FDA-godkända varianter

Ingen effekt vid två nonsens mutationer.

Nonsens mutationer ("read through agents"):

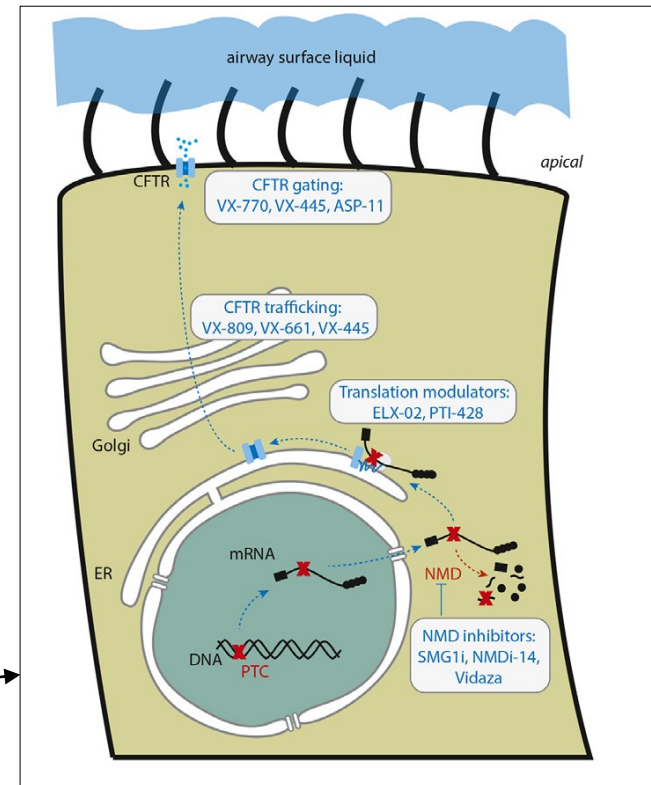
PTC, Ataluren, Translarna -> endast strikt indikation Duchenne

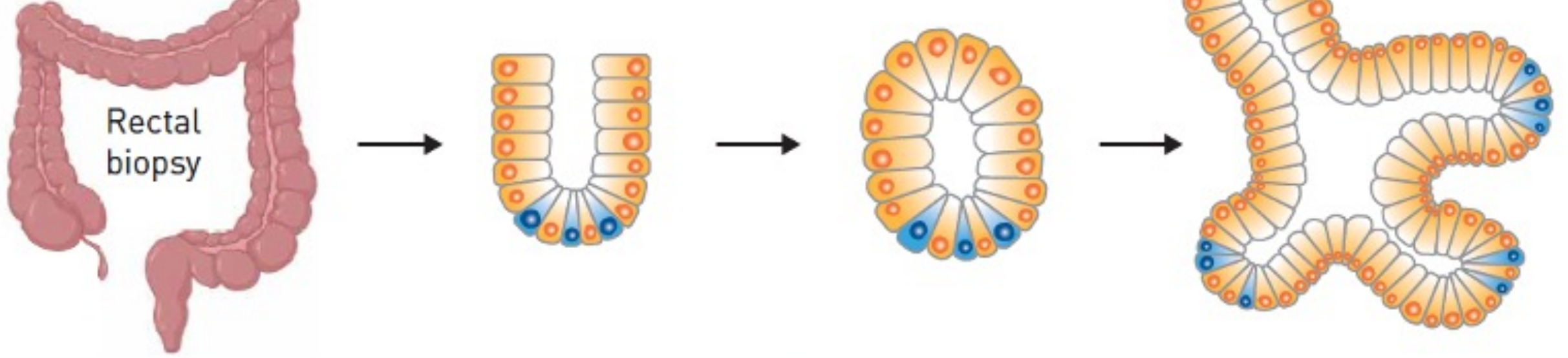
ELX-02 fas 2. Sc inj, med/utan ivakaftor.

Kombinationsbehandling:

Functional Restoration of CFTR Nonsense Mutations in Intestinal Organoids

DePoel, J Cyst Fibros, online 2021

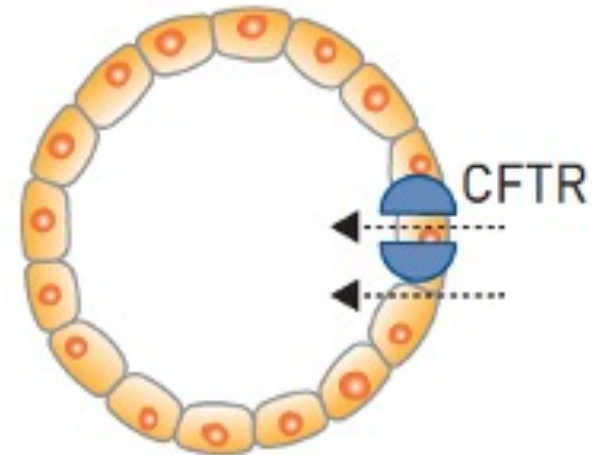
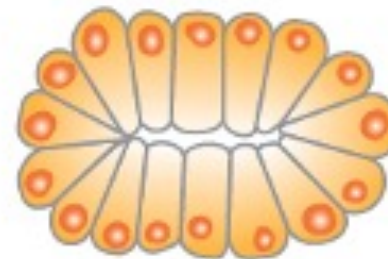
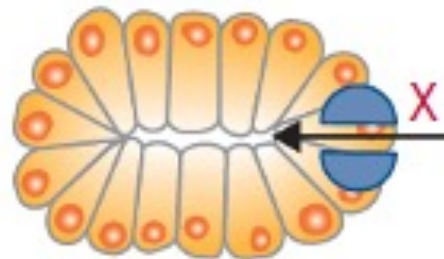
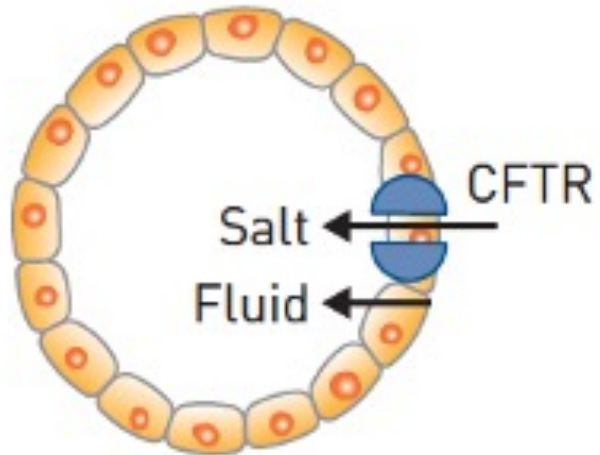

CFTR function testing in organoids

Healthy control

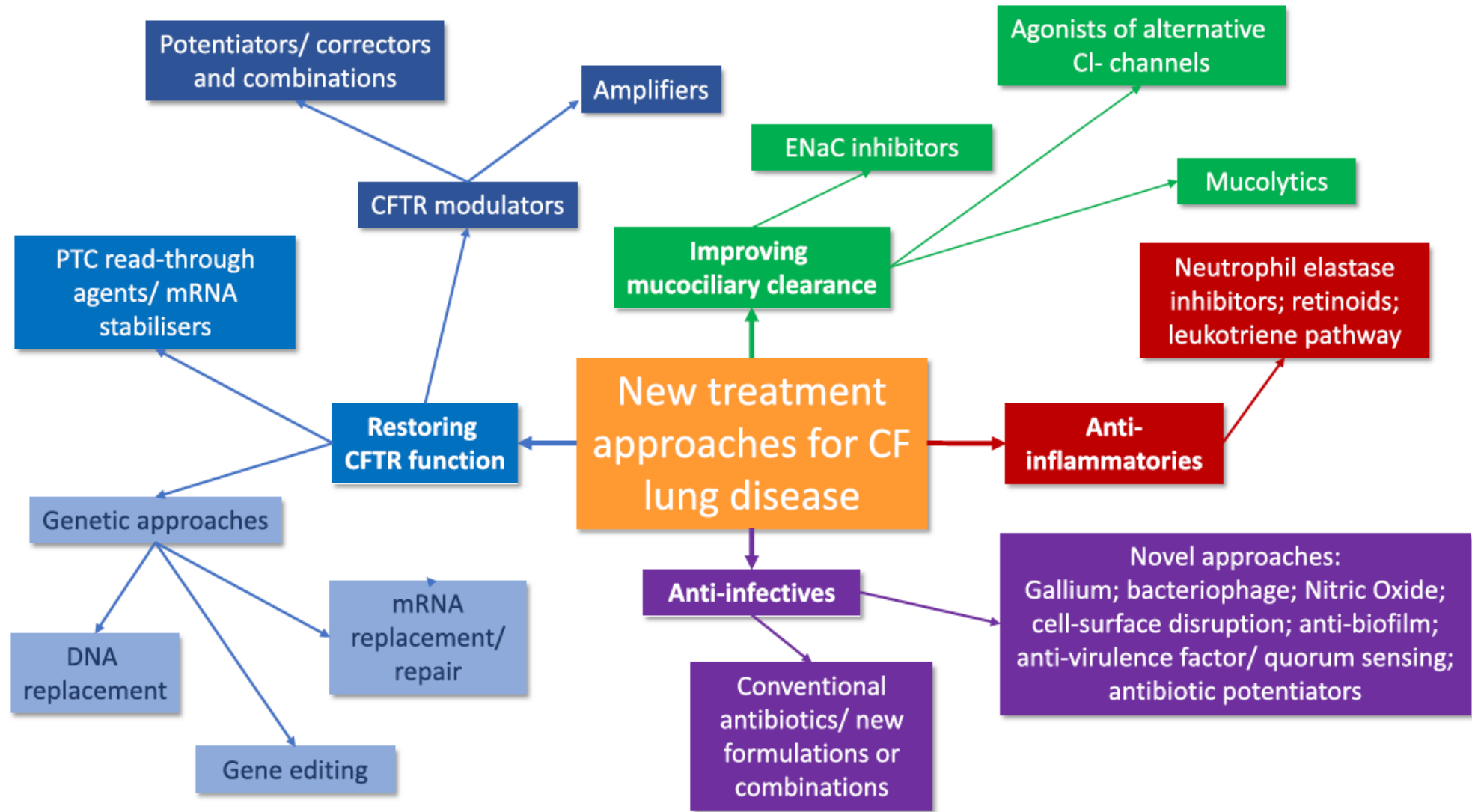
Cystic fibrosis

CFTR activation/repair

Mourik et.al. ERJ 2019

HIT-CF, hitcf.gov

Nya utmaningar och omställning av vården

Åldrande friskare population
Komplikationer till CF / CF-behandling
Vanliga ålders sjukdomar

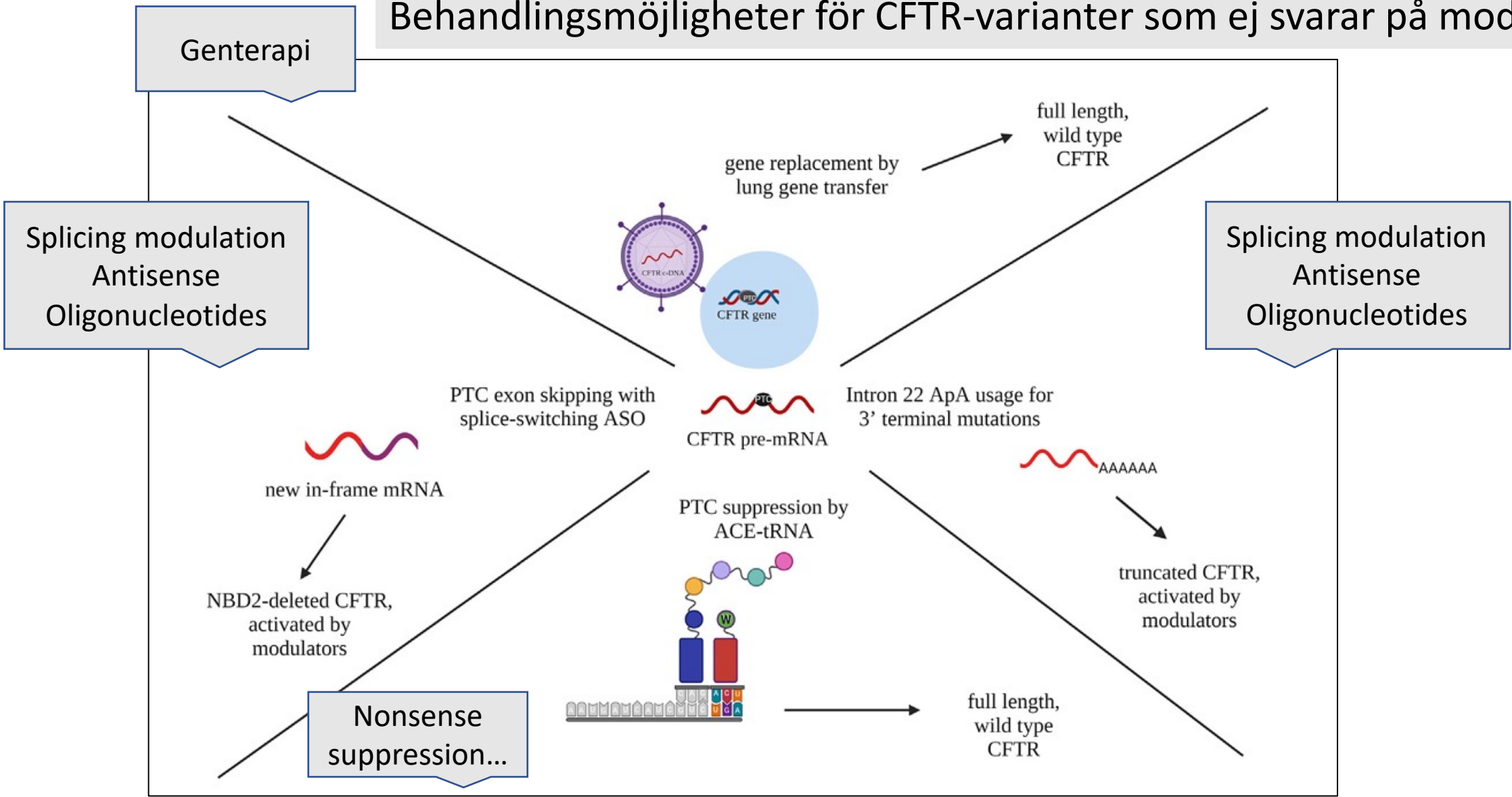
Privatekonomi
Utbildning och arbete

Fortsatt digitalisering av vården
Nyföddhetscreening!

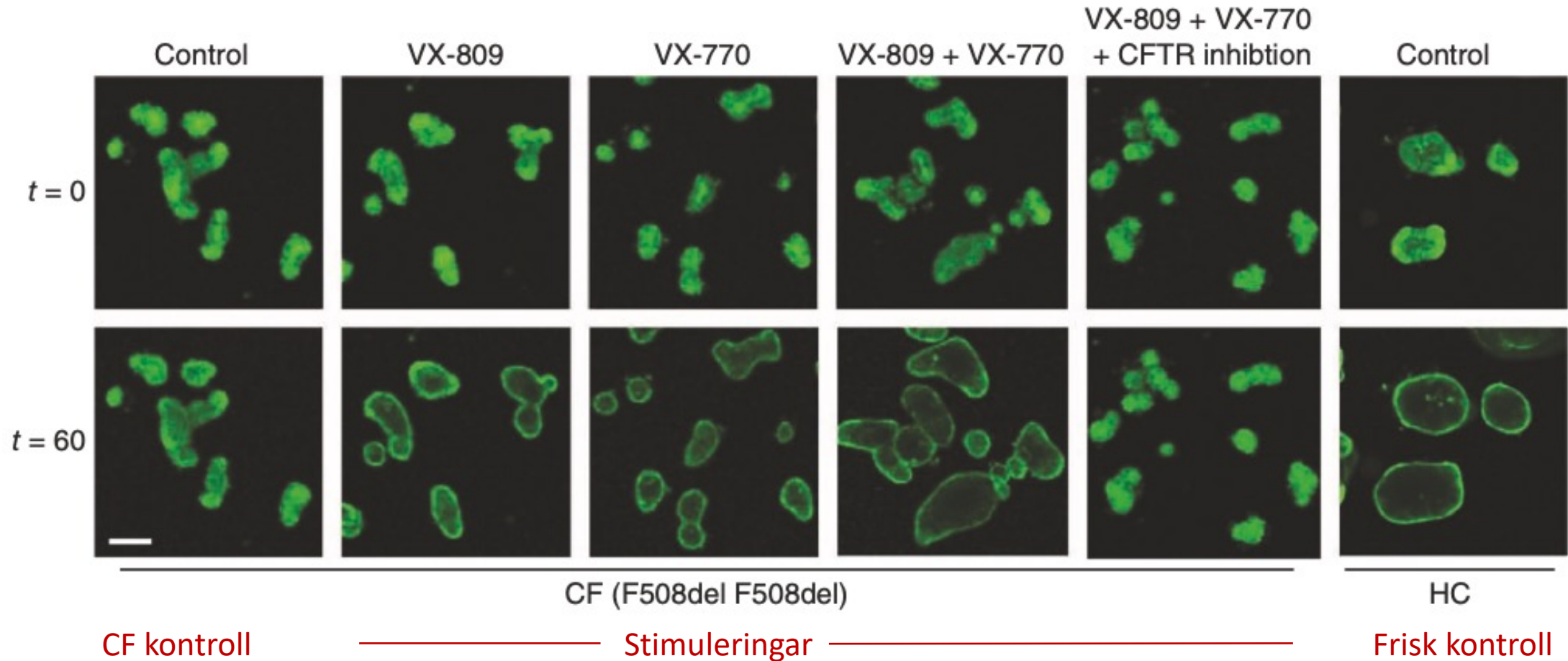

Behandlingsmöjligheter för CFTR-varianter som ej svarar på modulatorer

Organoider från friska kontroller och CF testas med olika substanser i laboratoriet

Dekkers et.al. 2013. Nature Medicine

"Forskolin-induced swelling"

HIT-CF (The Human Individualized Treatment for CF)

EU (Horizon-2020) ekonomiskt stöd
CF-Europe och ECFS
CTN centra

1. CF och ovanliga *CFTR* mutationer (500 individer)

Biopsier från ändtarmen

Odling av organoider (Utrecht, Lissabon, Leuven)

Potentiella läkemedel testas på organoider

2. Om effekt i lab-> läkemedelsstudier->effekt i verkligheten?

Biobank för framtida studier

Hur har det gått?

- Sverige: 21/502 patienter
- 50% svarade på stimulering av substanser
- Läkemedels studie med inklusion utifrån respons i lab planeras
- Organoider: precisionsmedicin
  - >Läkemedelsstudier: in vivo->in vitro
- European Medical Agency stöttar modellen (validerad)

hitcf.org

Newsletter HIT-CF Europe
June 2022

The HIT-CF Europe project aims to provide new treatment options to people with cystic fibrosis (CF) and ultra-rare genetic profiles. The project will evaluate the efficacy and safety of drug candidates provided by collaborating pharmaceutical companies in patients selected through preliminary tests in the laboratory on their mini-intestines – also called organoids.

The HIT-CF consortium wishes everyone a very nice summer. But before we send you off, we want to make sure you receive the latest updates from the project. During summer, keep an eye on CF Europe's [Facebook](#) and the [HIT-CF website](#). We will be dropping a new compilation video in which several people who play a major role in the further course of HIT-CF and CHOICES will introduce themselves and answer some questions. Stay tuned!

Ultra-rare mutations → Rectal biopsy → Intestinal organoids → Drug testing/ selecting responders → Clinical trial(s)

